

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของวิทยานิพนธ์

"อยุธยา" อารยธรรมของประเทศไทยที่ลุ่มลง มีร่องรอยที่ปรากฏแสดงถึงความรุ่งเรือง ทางวัฒนธรรมอันมีมาในอดีต คุณค่าของความเป็นราชธานีอันยิ่งใหญ่ คือ สิ่งล้ำค่าที่รอการขุดเกลาและเสนอตน จึงน่าจะได้มีการนำมาเผยแพร่ต่อสายตาชาวโลก และคงรักษา อนุรักษ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้เป็นอนุสรณ์ของชนรุ่นหลังอย่างภาคภูมิใจ ในคุณค่าของเรา

ปัจจุบัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะบริเวณภายในเกาะกรุงเก่า นั้น มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุกชุมเข้มข้น อันเนื่องมาจากเป็นศูนย์รวมอารยธรรมของประเทศไทยในอดีตเคยเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และการค้า ติดต่อกับต่างประเทศโพ้นทะเล มีภาพชีวิตที่เข้มข้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นทรัพยากรที่ล้ำค่า ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีอาจจะปฏิเสธได้ว่าเป็นทรัพยากรของโลก ที่น่าอวดต่อสายตาผู้มาเยือน ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ แสดงให้ทั้งคนภายใน และภายนอกได้รู้ได้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่เคยมีมาในอดีต

เนื่องจาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 75 ก.ม. โดยทางรถยนต์ และสามารถเดินทางโดยทางเรือ และทางรถไฟได้ มีความสะดวกในการเดินทาง อีกทั้งระยะทางก็ไม่ห่างจากกรุงเทพจนเกินไป การวางแผนการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ย่อมจะเป็นทางเลือกอีกทางสำหรับนักท่องเที่ยวให้หันมาสนใจที่จะมาพักผ่อน ในลักษณะของการสร้างความสงบ และการตีความกับอดีตภาพ ที่ปรากฏต่อสายตา อันเป็นการนำไปสู่ การสร้างจินตภาพของผู้มาเยือน อีกทั้งความรู้ในแง่ประวัติศาสตร์ ซึ่งชนรุ่นหลังจะได้ทำการศึกษาต่อไป

คุณค่าของความเป็นราชธานี ที่ยิ่งใหญ่ของประเทศไทยในอดีต นำมาตกแต่ง นำเอาสิ่งล้ำค่าที่มีอยู่แล้ว ขึ้นมาขัดเกลาและเผยแพร่ แสดงต่อสายตาชาวโลก และคงรักษา อนุรักษ์เอาไว้ให้เป็นอนุสรณ์ของชนรุ่นหลังต่อไปอย่างภาคภูมิใจ

ในช่วง 417 ปีของกรุงศรีอยุธยา บรรพบุรุษไทยได้สร้างสมมรดก ทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม ไว้มากมาย แม้จะสูญสิ้นไปกับกองไฟบ้างเมื่อครั้งกรุงแตก แต่สิ่งที่เหลือและปรากฏจวบจนทุกวันนี้ คือซากแห่งความจริง ที่เป็นตัวยืนยันได้อย่างดี ถึงความรุ่งเรืองในอดีตกาลอย่างชัดเจน

ความสำคัญของปัญหา

อยุธยา ก่อนกาลล่มจม มีความรุ่งเรืองถึงขีดสุด จวบจนปัจจุบันอยู่ในอาการที่ซบเซา กว่าที่ควรจะเป็น อันเนื่องมาจากอยุธยา มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวมากที่สุดในภาคกลาง อีกทั้งการเดินทางก็สะดวกในการเข้าถึงถิ่น ดังนั้นภายในบริเวณเกาะพระนครศรีอยุธยา จึงควรได้รับการจัดระเบียบและการวางแผนเมือง เพื่อควบคุมทัศนียภาพของเมืองให้เป็นไปอย่างถูกต้อง การพัฒนาภูมิทัศน์เมือง สำหรับรองรับการท่องเที่ยว องค์ประกอบของเมืองที่มีผลต่อภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม อันได้แก่ อาคาร ที่ว่าง ลานโล่ง ถนน ทางเดิน ทางสัญจร การเชื่อมโยงของสถานที่ภายในเมือง และกิจกรรมของมนุษย์ยังน่าที่จะได้รับการวางแผนให้มีประสิทธิภาพและสะดวกมากขึ้น จากสภาพทั่วไปทางภูมิทัศน์ อาจแบ่งปัญหาได้ดังนี้

1. ปัญหาการขาดการจัด Landscape ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
2. ปัญหาการปลูกสร้างโดยรอบอาคารประชิดโบราณสถาน
3. ขาดการเชื่อมโยงแต่ละสถานที่ และการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว
4. ปัญหาความเลื่อมโทรมของพื้นที่

จากความเปิ่นมาและสภาพปัญหา ของเกาะพระนครศรีอยุธยา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการวางแผน หรือเสนอแนะแนวทาง เพื่อปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในบริเวณ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการดึงดูดทางด้านการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดความทรุดโทรมของโบราณสถาน อันเนื่องมาจากความรู้เท่าไม่ถึงการของประชาชน ทำให้เกิดการอนุรักษ์เกาะเมืองอย่างถูกต้อง

เป้าหมายของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ได้ สภาพแวดล้อมเมืองซึ่งองค์ประกอบส่วนใหญ่ ได้แก่ ไรรณสถาน โดยการเน้นทางด้านความมีสราฐที่เด่นชัด ความมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน ของเมือง การมีลักษณะสุนทรียภาพที่ดี โดยกำจัดสิ่งที่ทำให้ภูมิทัศน์นั้นด้อยลง และดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์ ซึ่งคุณสมบัติข้างต้นได้มาจาก การจัดส่วนประกอบย่อยของเมืองเข้าด้วยกันอันได้แก่ สภาพธรรมชาติ อาคาร ที่ว่างเว้น ทางสัญจร และกิจกรรมของมนุษย์และลักษณะที่เหมาะสม กลมกลืน มีประสิทธิภาพในการใช้สอย เป็นไปตามวิชาการผังเมือง

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาถึงสราฐ (IMAGE) และองค์ประกอบเมือง (URBAN ELEMENT) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ของบริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
2. ศึกษาถึงไรรณสถานที่มีคุณค่าและบทบาทในการดึงดูดการท่องเที่ยว
3. ศึกษาปัญหาภูมิทัศน์และการสัญจรภายในเมือง เป็นไปเพื่อการรักษาสราฐของเมืองประวัติศาสตร์ และรูปแบบการท่องเที่ยว
4. เสนอแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง ตามแนวทางทางผังเมือง

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาสามารถแบ่งได้ตามลักษณะ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ขอบเขตทางพื้นที่ ได้แก่
 - บริเวณเกาะพระนครศรีอยุธยาและบริเวณโดยรอบที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา ได้แก่
 - ย่านที่รวมกิจกรรม ตลาด ย่านไรรณสถาน ฯลฯ
 - ที่ว่างโล่ง ได้แก่ ลานอเนกประสงค์ ลานกิจกรรม คูคลอง ฯลฯ

- เส้นทาง การสัญจรภายใน การเข้าถึง ถนน
- ทิวทัศน์และที่หมายตา
- อาคารและสิ่งก่อสร้าง ศูนย์บริการต่าง ๆ ชุม ฯลฯ
- สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสารูปและองค์ประกอบของเมืองในปัจจุบัน อันนำมาซึ่งประโยชน์ ทางด้านการวางแผนเมือง
2. ทราบถึงแหล่งโบราณสถาน และพื้นที่ที่มีบทบาทในการดึงดูดการท่องเที่ยว
3. ทราบถึงปัญหาทางด้านภูมิทัศน์เมือง เพื่อวางแผนและแก้ไขปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง บริเวณพื้นที่ศึกษา
4. สามารถนำประโยชน์ดังกล่าวไปใช้เพื่อวางแผนงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาสภาพปัญหาและอาคารโดยทั่วไปทางภาพถ่ายของเมือง ซึ่งได้มาจาก เอกสารหรือห้องสมุด (Documentary or Library Research) และการรวบรวมข้อมูล จากภาคสนาม (Field Research) พร้อมทั้งศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ และความ เป็นสารูปของเมือง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
 - ก. ประวัติความเป็นมาของบริเวณเกาะเมือง
 - ข. บทบาทและสภาพปัจจุบันของพื้นที่
 - ค. ปัญหาทางภูมิทัศน์เมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ศึกษาองค์ประกอบ หลักของสารูปเมือง (Image) ด้วยวิธีสำรวจภาคสนาม
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่สำคัญในแต่ละพื้นที่ภายในบริเวณเกาะ

4. เสนอแนะแนวทาง และออกแบบผังชุมชนพร้อมทั้งเสนอเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง
ในบริเวณพื้นที่ศึกษา

5. แสดงผลการศึกษาในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองในรูปของการพรรณา
แผนที่และแสดงภาพก่อนและหลังการปรับปรุง

แหล่งและที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จำแนกแหล่งที่มาได้ 3 ประเภท คือ

1. แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ จากกองผังเมืองสำนักผังเมืองกระทรวง
มหาดไทย และจากกรมศิลปากร
2. ข้อมูลที่มีการรวบรวมอยู่แล้ว เอกสารจากหน่วยราชการ อาทิ เช่น
กรมศิลปากร ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ
3. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาพื้นที่ภายในบริเวณ